

Zuzana Silagiová – František Šmahel (edd.), *Catalogi librorum vetustissimi Universitatis Pragensis / Die ältesten Bücherkataloge der Prager Universität* (Corpus Christianorum – Continuatio Mediaevalis 271: Magistri Iohannis Hus Opera omnia..., tomus XXXVII B – Supplementum II), Turnhout, Brepols Publishers 2015, LXXVI + 290 s. + obraz. příloha, ISBN 978-2-503-55485-3

Jako zvláštní svazek posledního dílu Husových sebraných spisů byla vydána v belgickém nakladatelství Brepols edice katalogů pražských univerzitních (kolejních) knihoven. Látka zde zpřístupněná není úplně neznámou v rámci české historiografie, v takové úplnosti jako zde však nebyla nikdy publikována ani zpracována. Uplynulo již více než půlstoletí od doby, kdy jeden z autorů edice podal právě v tomto periodiku první přehled o předmětném tématu.¹ Tehdy byla k dispozici jen fototypická reprodukce všech tří katalogů,² s níž pak pracovali i další autoři.³ Nejstarší katalog byl i edičně zpřístupněn.⁴ V rámci přípravných prací k nové edici uveřejnil F. Šmahel samostatně texty, které našel v rukopise s kolejnými katalogy, které sice dokreslují provoz knihoven, ale nepatří mezi knižní soupisy.⁵

Edice je uvozena předmluvou, v níž G. Silagi vysvětluje, jaká úvaha vedla k zařazení tohoto svazku do řady Husových spisů: katalogy knihoven ilustrují duchovní zázemí tehdejších učenců, ukazují, jaká masa literárních děl jim stála k dispozici. V úvodu pak editoři seznamují se základními souřadnicemi materiálu, který edice obsahuje.

Nejstarší z katalogů patřil Velké, čili Karlově koleji. Dochoval se v rukopise Národního muzea (I D a I) a F. Šmahel jej datuje po r. 1377 – tedy později, než bylo dosud obvyklé, protože obsahuje zápis o kodexu, který v tom roce vznikl (s. XIII). Knihovna byla tematicky členěna do regálů a podle této lokace byl sestaven její katalog. Příslušnost ke Karlově koleji byla identifikována mezi dochovanými kodexy asi u 6 kusů.

Další katalogy jsou zapsány v roudnickém rukopise uloženém dnes na zámku v Nelaževsi (VI E f 8). Skládají se ze čtyř abecedárií, která Šmahel identifikoval jako katalogy

¹ František ŠMAHEL, *Knihovní katalogy koleje Národa českého a koleje Rečkovy*, Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis (dále AUC-HUCP) 2/1, 1961, s. 59–85; v německém překladu byla studie zařazena do autorova výboru univerzitních studií: týž, *Die Bücherkataloge des Collegium Nationis Bohemiae und des Collegium Reczkonis*, in: týž, *Die Prager Universität im Mittelalter. Gesammelte Aufsätze / The Charles University in the Middle Ages. Selected Studies (Education and Society in the Middle Ages and Renaissance 28)*, Leiden – Boston 2007, s. 405–439.

² Josef BEČKA – Emma URBÁNKOVÁ (edd.), *Katalogy knihoven kolejí Karlovy university*, Praha 1948.

³ Především Ivan HLAVÁČEK, *Středověké soupisy knih a knihoven v českých zemích*, Praha 1966, zvl. s. 74–78, a další studie, viz týž, *Knihy a knihovny v českém středověku*, Praha 2005, bibliografie na s. 11–16. Srov. dále Michal SVATOŠ, *Univerzitní kniha před husitstvím a po něm (bilance dosavadního výzkumu)*, Documenta Pragensia 10, 1990, 119–130.

⁴ Ivan HLAVÁČEK, *Z knižní kultury doby Karla IV. a Václava IV. v českých zemích*, AUC-HUCP 18/1, 1978, s. 7–60, kap. 2: *K počátkům knihovny koleje Karlovy*, tamtéž, s. 33–47, edice na s. 38–42, přetisk in: týž, *Knihy a knihovny*, s. 291–306, edice s. 297–300. Byla tak antikvována starší vydání, z nichž první zpracoval Václav Hanka (1840).

⁵ František ŠMAHEL, *Zatoulané drobné texty v nejstarších kolejních katalogích*, AUC-HUCP 50/2, 2010, s. 98–114; týž, *Drobné záhady rejstříku Rečkovy koleje*, ibidem, 53/2, 2013, s. 11–21.

knihovny Rečkovy koleje a koleje Národa českého. První je dochován ve své originální podobě spolu s dalšími zápisky o provozu koleje a její knihovny, druhý je opisem původní předlohy. Katalogové záznamy našel v roce 1890 J. Loserth, nepořídil ale jejich edici, takže se dočkaly kritického vydání až v tomto svazku. Editor připomíná řadu omylů s identifikací těchto rejstříků, které se objevily záhy po zveřejnění objevu katalogů (R. Wolkan, J. Truhlář) a detailně popisuje skladbu rukopisu. Opírá se o vlastní výzkumy publikované v roce 1961, které obohacuje ze svých pozdějších studií (viz pozn. 1 a 5).

Katalog knihovny Rečkovy koleje byl zpočátku mylně přisuzován koleji Královny Hedviky, obsah roudnického kodexu ale dává jednoznačně za pravdu ztotožnění těchto záznamů s provozem v koleji Rečkově. Jsou tu jmenováni její knihovníci, kolegiáti a zaznamenáváno i její hospodaření. Katalog knihovny vznikl zřejmě mezi lety 1449–1463. I tady bylo dodržováno věcné členění knih, které dostávaly podle svého uložení jednoduché signatury. Katalog nebyl jen soupisem majetku, nýbrž pomůckou knihovního provozu. Obsahuje proto i poznámky o přírůstcích (jednotlivé vrstvy přírůstků jsou identifikovatelné podle písáckých rukou originálního soupisu), o ztrátách, výrobě (opisování) a opravách knih, jejich prodeji nebo nákupu, příp. o výpůjčkách knih a hospodaření s financemi knihovny včetně půjčování peněz. Jen čtyři kodexy tohoto libráře mohly být ztotožněny s dochovanými rukopisy. Velké ztráty přinesla asi knihovně povodeň roku 1564, kdy se voda dostala až do její budovy.

Dobový opis katalogu knihovny koleje Národa českého (asi z 60. let 15. stol.) neskýtá tolik interpretačních možností. Opis zachytil jen aktuální stav bez zohlednění ztrát a přírůstků. I tady jsou při uložení na policích sledována obsahová kritéria. Dvojitá abecedarium odráží rozdělení studia na nižší (artistické) a vyšší (teologické, právnické a medicínské) a zahrnuje knihy k tomu potřebné. Klasické členění tohoto soupisu napovídá, že vycházel z předhusitské předlohy, zatímco katalog Rečkovy koleje odráží posuny v zařazení oborů způsobené redukcí univerzity na jednu fakultu za husitské revoluce. Knihovna koleje Národa českého byla založena mecenášem mistrem Jenkem z Prahy a rozšiřovala se dalšími dary zaznamenanými M. Janem Kampanem. Obsahovala početné svazky, z nichž je možno poměrně vysoké číslo (132 kusů, cca 11 % původního stavu) dosud identifikovat.

Knihovny tří pražských kolejí nabízely dohromady téměř dva a půl tisíce knih. Ve srovnání s dalšími evropskými univerzitními knihovnami je to úctyhodný počet, srovnatelná snad byla i skladba titulů, které se v nich nacházely. Méně pochvalně se vyjadřuje F. Šmahel ke způsobu správy pražských kolejních knihoven, jež nedosahovala úrovně péče předepsané na některých jiných evropských univerzitách (s. XLIX).

K aparátu edice patří bibliografický seznam a přílohy zařazené za úvodem, obsahující tabulky počtů knih v katalozích a počty identifikovaných titulů, stejně jako tematické složení souboru knih a konkordanci signatur. Obrazová příloha přináší fotografie celého rejstříku z Karlovy koleje a ukázky z katalogů obou dalších kolejních knihoven. V závěru publikace jsou umístěny rejstříky biblických odkazů, autorů a děl obsažených v knihovnách kolejí.

Vlastní edice (s. 1–148) poskytuje přepis všech tří katalogů. V případě Karlovy koleje byl převzat text starší edice Ivana Hlaváčka. Protože edice vychází vždy jen z jednoho rukopisu, neuvádějí se různověstnosti, ale kritický aparát identifikuje biblické citáty a *dictiones probatoriae* (náznaky titulů děl církevních otců i jiných autorů). Konečně třetí složka aparátu uvádí poznámky informující o stavu originálu. Ediční pravidla vycházejí ze zásad navržených Bohumilem Rybou a Anežkou Vidmanovou.

Zařazení této edice mezi sebrané spisy Jana Husa působí trochu kuriózně. Můžeme si však říci: dobře, že je na světě, a to v tak prestižním nakladatelství, které zajistí rozšíření povědomí o těchto zajímavých pramenech po celém (odborném) světě. Dvojice editorů je pak zárukou kvalitního zpracování.

Blanka Zilynská

Alena Bočková, *Historia S. Joannis Nepomuceni*. Zpráva historická o životě sv. Jana Nepomuckého aneb Podoby barokního překladu
Praha, Scriptorium, 2015, 544s., ISBN 978-80-88013-18-1

Kniha neolatinistky Aleny Bočkové se zabývá barokním historicko-legendistickým spisem *Historia S. Joannis Nepomuceni* (1729), jehož autorem je jezuita Maxmilián Wietrowsky (1660–1737), který v něm, jak už titul napovídá, popsal život a kult světce Jana Nepomuckého.

Monografie, která vychází z autorčiny disertační práce, je rozčleněna do dvou základních částí. V prvním oddíle, tj. v úvodní studii, je nejdříve podrobně představen život a dílo M. Wietrowského. Zároveň je tu i obecně popsána metoda jeho historiografické práce, která se však nikterak neodlišovala od tehdejší literární praxe. Dále je vyličen obraz Jana Nepomuckého v době jeho kanonizace, přičemž je zde stručně a výstižně popsán proces vytváření nepomucenské legendistické tradice. Následně je pojednáno o samotném díle *Historia S. Joannis Nepomuceni*, a to jak z hlediska formálního, tak především obsahového. Pozornost je mj. věnována všem jazykovým mutacím (latinské, české, německé a francouzské), v nichž toto dílo vyšlo. Ve vlastní analýze se ukazují základní inspirační zdroje a prameny, s nimiž M. Wietrowsky pracoval při psaní tohoto spisu. Jednalo se především o díla jezuitů Francesca Maria Galluzziho (1671–1731) *Vita di San Giovanni Nepomuceno* a Bohuslava Balbína (1621–1688) *Vita B. Joannis Nepomuceni*. V neposlední řadě pak autor čerpal z kanonizačních akt, tj. ze zápisů protokolů z beatifikačního a kanonizačního procesu, jichž využíval v pasážích popisujících tehdejší příklady nepomucenské úcty. Závěr úvodní studie pak tvoří ediční poznámka, seznamující čtenáře se současnou praxí uplatňující se při vydávání latinských a českých raněnovověkých textů.

Druhou a hlavní část knihy tvoří kritická edice spisu *Historia S. Joannis Nepomuceni*, která se skládá z přepisu latinského originálu a českého dobového překladu formou zrcadlového vydání.

Přínos představené monografie vidím zejména v tom, že je zde nastíněna jedna velmi inspirativní cesta, jak pracovat s raněnovověkým pramenem při vytváření jeho edice. To je obzvláště důležité vzhledem k tomu, že v současné době neexistují žádná jednotná ediční pravidla pro vydávání latinských raněnovověkých textů. Zpřístupnění tohoto díla o Janu Nepomuckém, které obsahuje všechny tradiční prvky legendy s ním spojené, jistě napomůže též k rozvíjení i tak již živého výzkumu kultu tohoto barokního světce.

Marek Brčák